

O‘ZBEKISTONLIK JANGCHILARNING FRONTAGI FAOLIYATI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti tarix yo‘nalishi 4-kurs talabasi
Butayev Mehruzбек Bekmurod o‘g‘li

Anotatsiya: Ushbu maqolada Ikkinchi jahon urushida o‘zbek jangilarining jasoratlari, Sobir Rahimov va Zebo G‘aniyeva, Moskva va Stalingrad uchun janglarda o‘zbeklarning ishtroki.

Kalit so‘zlar: Sobir Rahimov, Zebo G‘aniyeva, Moskva va Stalingrad uchun janglar, Abdujabbor Aliqulov, O‘zbekistonlik jangchilarning frontagi jasoratlari.

Ma‘lumotlarga ko‘ra ikkinchi jahon urushiga O‘zbekistondan 1 mln 433.230 kishi safarbar etilgan. Bu urushga yaroqli aholining 50-60 foizini tashkil etardi. Bu urushda mamlakatimiz o‘g‘lonlarining fashist bosqinchilariga qarshi olib borgan kurashida ularning matonati va yengilmasligini butun jahonga namoyish etgan bir qancha jang maydonlari bo‘lgan. Ana shunday jang maydonlaridan biri Brest qal’asi edi. Bu qal’ani ko‘p sonli fashist gazandalarining bir oy davomida quturib qilgan xujumlaridan mrdonavor himoya qilib, pirovardida barcha halok bo‘lgan jangchilar ichida bir necha o‘zbek o‘g‘lonlari ham bor edilar. Bulardan biri serjant Doniyor Abdullayev edi. U dushmanning qal’aga qilgan hujumlaridan birida 4 nemisni o‘ldirib o‘zi ham halok bo‘ladi. Brest qal’asini himoya qilishda o‘zlarining jasorati bilan dong taratgan O‘zbekistonlik jangchilar haqida gap ketganda T.Aliyev, Isayev, Yusupov, T.Xidirov, N.Sodiqov, A.Abdullayev va boshqa nomlarni alohida tilga olmoq kerak bo‘ladi. O‘zbekistonlik jangchilar, uning qurolli kuchlari og‘ir kechgan Kiyev, Smolensk, Odessa, Sevastopol va boshqa ko‘plab shaharlarning himoyalarida, bu shaharlar ostonalarida kechgan tarixiy janglarda ishtirok etdilar. Moskva ostonalarida uni himoya qilish uchun olib borgan janglarda I.V Panfilov qumondonligi ostidagi 8 gvardiyachi diviziya jangchilari qahramonlik namunalarini ko‘rsatib jang qildilar. Bu diviziya Qozog‘istonda tashkil qilingan bo‘lib uning sostavida Toshkentdagi piyoda qo‘shinlar bilim yurtida ta’lim olgan 180 dan ortiq ofiserlar bor edi. Moskva himoyasida ko‘rsatgan xizmati uchun Oliy Bosh Qumondonlik tomonidan Qizil bayroq ordeni bilan mukofotlangan bu diviziya jangchilari orasida o‘zbek o‘g‘lonlari Zarif Ibragimov, Ikrom Jalilov, Mamadali Madaminov va boshqalar bor edilar. Moskva ostonalaridagi jangda juda ko‘plab O‘zbekistonlik jangchilar generallar N.A. Belov va L.M. Dovatorlar qumondonlik qilgan otliq korpuslarida mardlik namunalarini ko‘rsatib jang

qildilar. Mamlakatimizning o'sha vaqtdagi poytaxti Moskva ostonalaridagi ikkinchi jahon urushining eng qattiq janglarida o'zbek o'g'lonlari bilan bir qatorda o'zbek ayollari ham qatnashib o'z jasoratlarini namoyon etdilar. Ana shunday o'zbek ayollaridan biri Zebo G'aniyeva Moskva ostonalaridagi janglarda bir o'zi 28 ta fashistni yer tishlatdi. Ko'rsatgan bu jasorati uchun u Qizil Bayroq ordeni va Snayper belgisi bilan mukofotlandi. Umuman Moskva ostonalarida, uni himoya qilish janglarida ko'rsatgan jasoratlari uchun O'zbekistonlik jangchilardan 1753 kishi «Moskva mudofaasi uchun» medali bilan mukofotlandilar. O'zbekistonlik jangchilar 1942 yilning yozidan 1943 yil bahorigacha Stalingrad ostonalarida bo'lib o'tgan janglarda ajoyib mardlik namunalarini ko'rsatdilar. Snayperchi Abdujabbor Aliqulov 13 gitlerchini, yana bir snayperchi o'zbek ug'loni Xo'jamatov 117 ta pulemyotchi Xamro Ochilov esa 1500 fashistni qirib tashlaydilar. Stalingrad ostonalaridagi janglarda jasoratlari uchun 2788 O'zbekistonlik jangchilar «Stalingrad mudofaasi uchun» medali bilan taqdirlandilar. O'zbekistonlik jangchilar ikkinchi jahon urushining Kursk –Oryol-Belgorod, Leningrad, Kavkaz, Boltiqbo'yi shaharlari, Polsha, Chexoslovakiya, Vengriya, Ruminiya, Yugoslaviyada bo'lib o'tgan shiddatli janglarda faol ishtirok etdilar. Faqat 1944 yilda Qizil Armiyaning dushmanga qarshi olib borgan umumiy xujumi davrida O'zbekistonlik jangchilardan 78 kishi Sovet Ittifoqi Qahramoni unvoniga sazovor bo'ldi xolos... O'zbekistonlik jangchilardan 1706 kishi «Berlin olingani uchun» medali bilan mukofotlandi. Yurtimiz o'g'lonlari Yaponiyani tor-mor etishga qaratilgan janglarda ham aktiv ishtirok etdilar. Ana shu ishtiroki 6770 jangchilarimizga SSSR ordeni va medallari topshirildi. 2 jahon urushi fronti jang maydonlarida o'zbek o'g'lonlaridan Sobir Rahimov, Ahmadjon Shukurov, Qo'chqor Turdiyev, Vois Ergashev, Mamadali Topiboldiyev, Abdusalom Dehqonboyev, Tojjali Boboyev, Ostonaqul Shokirov, Elboy Qoraboyev va boshqa yuzlab mardu maydonlar jang maydonlaridagi ko'rsatgan jasoratlari uchun «Sovet Ittifoqi Qahramoni» unvoniga ega bulib yurtimiz dovrug'ini ulug'ladilar. 1939-45 yillarda bo'lib o'tgan bu urushda O'zbekistonlik jangchilardan 120 ming kishi SSSR ning turli orden va medallari bilan taqdirlandi. Shulardan 300 dan ortiq kishiga Sovet Ittifoqi Qahramoni unvoni berildi. Shunday qilib ikkinchi jahon urushi yillarida O'zbekiston mehnatkashlari, o'zbekning mard o'g'il-qizlari front orqasida, shuningdek urushning dahshatli jang maydonlarida mehnat va jangovarlik jasoratlarini ko'rsatib sovet xalqining bu urushda erishgan umumiy g'alabasiga o'zining salmoqli ulushini qo'shdi. Ikkinchi jahon urushida o'zbek jangilarining jasoratlari misli ko'rilmagan janglarda o'zbeklarning ishtiroki misol uchun Moskva va Stalingrad mudofaasida katta jasoratlar ko'rsatdi. Ularni mehnatini ularning joni

va qoni evaziga qo‘lga kiritilgan g‘alabaning salmog‘i beqiyos. Bu urushda nafaqat erkaklardan tashqari ayollar va bolalarning front ortidagi xizmati va mehnati g‘alabaga katta hissa qo‘shgan

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Xotira kitobi — Kniga pamyati Respubliki O‘zbekiston [maxsus jild], T., 1995;
2. Chuykov V.I. Stalingraddan Berlingacha.
3. O‘zbekistonning yangi tarixi, 2-kitob [O‘zbekiston sovet mustamlakachiligi davrida], T., 2000.
4. Fashizm ustidan qozonilgan g‘alabada O‘zbekistonning tarixiy hissasi. 1941 — 1945 [Ilmiynazariy konferensiya materiallari], T., 1996;